

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.39>

Гладков Кирило Юрійович,

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Навчально-наукового інституту державного управління

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ORCID ID: 0000-0002-7677-1966

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ЯК ЕЛЕМЕНТ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРА: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

EXTRACURRICULAR EDUCATION AS AN ELEMENT OF THE EDUCATIONAL AND PRODUCTION CLUSTER: PUBLIC ADMINISTRATIVE ASPECT

У статті запропоновано та охарактеризовано модель освітньо-виробничого кластера з інтегрованим елементом позашкільної освіти у контексті публічного управління. Визначено актуальні виклики системи позашкільної освіти в Україні та причини, що зумовили їх виникнення. Акцентовано увагу на тому, що органам державного управління та місцевого самоврядування необхідно шукати нові шляхи у здійсненні публічного управління позашкільної освітою, забезпечивши її стійкий розвиток в умовах обмежених ресурсів та подальших (потенційних) викликів/наслідків шляхом використання можливостей міжінституційної взаємодії публічного та приватного сектору на основі державно-приватного партнерства, що досягається у застосуванні кластерної моделі діяльності відповідних суб'єктів – формуванні освітньо-виробничих кластерів.

Здійснено аналіз основних положень праць М. Портера, Р. Мартіна, П. Санлі та українських науковців, які досліджували проблематику функціонування кластерів: Є. Бородіна, І. Чикаренко, Л. Зеленської, Г. П'ятницької, О. Решетняк, Ю. Заїки.

Визначено, що поняття кластера є багатоманітним; не є уніфікованим, а зміст залежить від контексту та сфери застосування; може використовуватись в освітній сфері. З огляду на це запропоновано визначення освітнього кластера – кооперація різних релевантних суб'єктів публічного управління та освітньої діяльності, що використовують можливості та ресурси один одного для задоволення освітніх потреб здобувачів освіти та реалізації спільних проєктів. Виявлено різні типи кластерів залежно від "ядра". Наголошено на важливості інтеграції закладів позашкільної освіти з іншими суб'єктами освітньої та підприємницької діяльності шляхом формування освітньо-виробничих кластерів.

Визначено роль органів публічної влади у формуванні освітніх та освітньо-виробничих кластерів, інтеграції зовнішніх суб'єктів. З огляду на це запропоновано визначення освітньо-виробничого кластера – кооперація органів публічної влади (державного управління/місцевого самоврядування) та релевантних суб'єктів освітньої діяльності із суб'єктами підприємницької діяльності, що використовують можливості (наявні та потенційні) та ресурси один одного для задоволення освітніх потреб здобувачів освіти (як споживачів послуг) та реалізації спільних взаємовигідних проєктів на основі державно-приватного партнерства.

Виявлено, що основними перевагами кластеризації позашкільної освіти є покращення якості надання освітніх послуг за рахунок всебічного охоплення здобувачами освіти як формальною, так і неформальною освітою; об'єднання ресурсів суб'єктів освітньої діяльності, зокрема кадрових для здійснення освітньої діяльності; можливість використання матеріально-технічної бази всіх суб'єктів кластера.

Ключові слова: позашкільна освіта, кластер, освітньо-виробничий кластер публічне управління, конкурентоспроможність, інтеграція, суб'єкт освітньої діяльності, суб'єкт підприємницької діяльності, державно-приватне партнерство, органи державної влади, місцеве самоврядування.

The article proposes and characterizes a model of an educational and production cluster with an integrated element of extracurricular education in the context of public administration. The current challenges of the system of extracurricular education in Ukraine and the reasons for their occurrence are determined. Attention is focused on the fact that state and local self-government bodies need to find new ways to implement public administration of extracurricular education, ensuring its sustainable development in conditions of limited resources and further (potential) challenges/consequences by using opportunities for inter-institutional interaction of the public and private sectors based on public-private partnership, which is achieved in the application of the cluster model of activity of the relevant subjects – the formation of educational and production clusters.

An analysis of the main provisions of the works of M. Porter, R. Martin, P. Sanli and Ukrainian scientists who studied the problems of cluster functioning was carried out: Ye. Borodin, I. Chikarenko, L. Zelenska, G. Piatnytska, O. Reshetniak, Yu. Zaika.

It was determined that the concept of a cluster is multifaceted; is not unified, and the content depends on the context and scope of application; can be used in the educational field. In view of this, the definition of an educational cluster is proposed –

cooperation of various relevant subjects of public administration and educational activity, which use each other's capabilities and resources to meet the educational needs of education seekers and implement joint projects. Different types of clusters were identified depending on the "core". The importance of the integration of extracurricular education institutions with other subjects of educational and entrepreneurial activity through the formation of educational and production clusters is emphasized.

The role of public authorities in the formation of educational & educational and production clusters, integration of external entities is determined. Based on this review, the definition of an educational-industrial cluster is proposed – cooperation between public authorities (state authorities/local self-government) and relevant subjects of educational activity with subjects of entrepreneurial activity that use opportunities (available and potential) and resources of each other for satisfaction educational needs of education seekers (as consumers of services) and implementation of joint mutually beneficial projects based on public-private partnership.

It was revealed that the main advantages of the clustering of extracurricular education are the improvement of the quality of the provision of educational services due to the comprehensive coverage of education seekers by both formal and informal education; unification of resources of subjects of educational activity, in particular personnel resources for carrying out educational activities; the possibility of using the material and technical base of all entities of the cluster.

Key words: *extracurricular education, cluster, educational and production cluster, public administration, competitiveness, integration, subject of educational activity, subject of entrepreneurial activity, public-private partnership, state authorities, local self-government.*

Постановка проблеми. Система позашкільної освіти в Україні (як освітня підсистема) сьогодні стикається з певними викликами, що зумовлені ліквідацією та організацією закладів позашкільної освіти (припиненням як юридичних осіб) та зменшенням кількості вихованців, що особливо стало помітним у 2022 році (відповідно до статистичних даних за формою 1-ПЗ) у зв'язку з процесом децентралізації та передачею у комунальну власність територіальних громад об'єктів спільної власності ліквідованих районних рад. Такий стан речей зумовлений відсутністю належного фінансування як за рахунок державних коштів, так і за рахунок коштів місцевих бюджетів, що спричиняє стагнацію діяльності всіх типів закладів позашкільної освіти (незалежно від форми власності та підпорядкування) та сприяє прийняттю управлінських рішень щодо скорочення відповідної мережі. Окрім цього, зміст та форми освітнього процесу у закладах позашкільної освіти не відповідають актуальним запитам здобувачів освіти (невідповідність інтересів та результату), тобто є неконкурентоздатними, що підтверджує охоплення позашкільною освітою – 19,9%¹ (зкладами освіти системи Міністерства освіти і науки України). Відповідно органам державної влади та місцевого самоврядування необхідно шукати істотно нові шляхи у здійсненні публічного управління позашкільною освітою, забезпечивши її стійкий розвиток в умовах обмежених ресурсів та подальших (потенційних) викликів/наслідків, зокрема спричинених збройною агресією проти України. У таких умовах доцільно використовувати можливості міжінституційної взаємодії

публічного та приватного сектору на основі партнерства, що досягається у застосуванні кластерної моделі діяльності відповідних суб'єктів – формуванні освітньо-виробничих кластерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади функціонування кластерів через конкурентні переваги запропонував М. Портер. Він зазначає, що інтеграція різних суб'єктів, зокрема соціальних, сприяє збільшенню їх конкурентоздатності та стимулює інноваційну діяльність [1]. Схожа ідея спостерігається і у працях А. Маршала. Подальші дослідження у цій сфері здійснювали Р. Мартін та П. Санлі, які наголошували на багатоманітності визначення “кластер”, що викликає хаотичність та нечіткий характер відповідної концепції [1]. Окремі питання класифікації кластерів та їх структури висвітлюються у наукових працях Х. Вольмана, Л. Фанга, Р. Хагінса та інших науковців.

Так як поняття кластера є багатоманітним, то відповідна концепція використовується і в освітній сфері. Проблематика формування та функціонування освітніх кластерів висвітлена у наукових працях Л. Зеленської, Г. П'ятницької, О. Решетняк, Ю. Заїки та інших українських науковців.

Зокрема, Г. П'ятницька наголошує на необхідності формування в Україні освітньо-наукових кластерів з метою здійснення інноваційної діяльності та підготовки кваліфікованих кадрів відповідно до потреб локального, регіонального або загальнодержавного рівня. Виділяє основні передумови для створення та розвитку освітньо-наукових кластерів та визначає їх відмінні характеристики. Суб'єктами науково-освітнього клас-

¹ Розрахунок здійснено на основі статистичних даних кількості здобувачів освіти за рівнями освіти Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED) та статистичними даними Міністерства освіти і науки України “Позашкільна освіта у 2021 році” (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/statistichni-danni>), враховуючи норму статті 14 Закону України “Про освіту”: “позашкільна освіта може здобуватися одночасно із здобуттям дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти”.

тера за Г. П'ятницькою є заклади вищої освіти (в якості ядра) та суб'єкти підприємницької діяльності (бізнес) [4].

Л. Зеленська висвітлила питання світового досвіду функціонування освітніх кластерів та адаптації відповідної концепції до українських умов; визначила, що інноваційні кластери створюють єдиний інформаційний простір професійного спілкування та обміну освітніми технологіями. Розглядала модель “університетсько-шкільного” кластера – функціонування ліцеїв та коледжів при закладах вищої освіти [3].

О. Решетняк та Ю. Заїка виявили, що залучення різних джерел фінансування відкриває можливості до розширення фінансової бази закладів освіти за рахунок небюджетних коштів; розкриває формування освітніх кластерів на принципах державно-приватного партнерства; приділяє увагу організаційно-економічним механізмам формування освітніх кластерів. Визначає суб'єктами управління освітніми кластерами: “державні органи влади”, “регіональні органи влади” та “бізнес”, які впливають на об'єкти: “шкільна освіта”, “спеціальна професійна освіта”, “університетська освіта” та “післявишівська освіта” [8].

Поряд з висвітленням кластерів у контексті освітньої діяльності приділяється увага їх використання органами державної влади та місцевого самоврядування як інструментів стимулювання місцевого економічного розвитку. Окремі публічно-управлінські аспекти створення та функціонування кластерів як інноваційних інструментів розвитку територіальних громад та регіонів висвітлені у наукових працях Є. Бородіна та І. Чикаренко. Вони акцентують увагу на тому, що кластерна політика у розвинених державних утвореннях є помітною та стійкою тенденцією, тобто є системною, натомість в Україні відповідні процеси не активізовані [2].

Варто зазначити, що дослідження освітніх кластерів переважно висвітлено в контексті вищої та професійної (професійно-технічної) освіти, що зумовлює необхідність у проведенні додаткової науково-дослідницької роботи в умовах інших складників та рівнів освіти, зокрема позашкільної освіти (системи позашкільної освіти), для всебічного розкриття концепції освітніх кластерів в Україні.

Переважає більшість досліджень позашкільної освіти здійснюються у контексті педагогічної науки, що зумовлює необхідність у висвітленні публічно-управлінських питань. Також недослідженим є питання інтеграції позашкільної освіти з іншими суб'єктами господарської діяльності.

Мета статті – створити та охарактеризувати модель освітньо-виробничого кластера з інтегрованим елементом позашкільної освіти у контексті публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Позашкільна освіта є одним із складників системи освіти та визначається як “сукупність знань, умінь та навичок, що здобувають вихованці, учні і слухачі в закладах позашкільної освіти, інших суб'єктах освітньої діяльності за програмами позашкільної освіти” [7]. Враховуючи зазначене, позашкільна освіта спрямована на формування у здобувачів освіти тих самих “практичних” компетентностей, що доповнюють теоретичні знання, здобуті на інших складниках освіти (і навпаки – теоретичні знання є підґрунтям для позашкільної освіти). Тобто виступає як “сполучна ланка” у системі освіти, охоплюючи деякі її елементи.

Чинним законодавством України визначено, що позашкільна освіта може здобуватися одночасно із здобуттям дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти [6; 7]. Відповідно маємо розуміння про портрет споживача послуг з позашкільної освіти:

- діти від 3 до 6 років – вихованці закладів дошкільної освіти (*дошкільний рівень освіти*);
- діти від 6 до 14 років – учні закладів загальної середньої освіти (*рівні початкової та базової середня освіта*);
- учнівська молодь від 14 років – здобувачі освіти закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (*рівень профільної середньої освіти; перший (початковий), другий (базовий), третій (вищий) рівні професійної (професійно-технічної) освіти; рівень фахової передвищої освіти*).

З огляду на це, позашкільна освіта в системі освіти виступає не наступним рівнем освіти, а паралельним, що зумовлює її додатковий характер та добровільні засади залучення здобувачів освіти. Відповідно показник охоплення позашкільною освітою залежить не тільки від потреб особистості в саморозвитку, але й від можливості закладу на належному (якісному) рівні надавати послуги позашкільної освіти, що відповідають запитам потенційних споживачів послуг – здобувачів освіти; є актуальними.

Окрім цього, важливим фактором є ступінь інтеграції закладу позашкільної освіти у діяльність інших закладів освіти, зокрема загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, тому що вихованці закладів позашкільної освіти є одночасно здобувачами інших рівнів

освіти. Відповідно виникає потреба в кореляції діяльності закладів позашкільної освіти та інших закладів освіти, що передбачають здобуття релевантних рівнів освіти. З огляду на це, виникає потреба у розгляді доцільності впровадження кластерної моделі діяльності закладів позашкільної освіти та здійснення відповідних публічно-управлінських функцій.

Визначення терміну “кластер” не є уніфікованим, а зміст залежить від контексту та сфери застосування.

Термін кластер (у контексті економічної науки) вперше був введений та обґрунтований американським вченим – економістом М. Портером наприкінці ХХ століття. Він визначає кластер як “сконцентровану за географічною ознакою групу взаємопов’язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов’язаних з їхньою діяльністю організацій у певних галузях, що конкурують, але разом з тим ведуть спільну роботу” [1].

Виходячи з наведеного визначення, можна виокремити складові кластера:

- наявність різних суб’єктів (взаємовідносини: конкуренція/партнерство);
- спільна діяльність (кооперація);
- спорідненість за географічною ознакою.

Елементами кластера за М. Портером виступають суб’єкти підприємницької діяльності різного рівня (малий, середній та великий бізнес) та суміжні установи, до яких можна віднести, зокрема, заклади освіти та наукові установи, що здійснюють спільну взаємовигідну діяльність.

Окрім цього, кластери характеризуються наявністю “ядра” – певного основного суб’єкта/сфери навколо якого зосереджено його функціонування [1].

Враховуючи зазначене, кластерна концепція діяльності може застосовуватись у різних сферах, наприклад, виробництво, медицина, ІТ, агро-сектор тощо. Відповідно в освітньому кластері “ядром” виступають суб’єкти освітньої діяльності та освітній процес.

У контексті освітньої діяльності кластер – це кооперація різних релевантних суб’єктів публічного управління та освітньої діяльності, що використовують можливості (наявні та потенційні) та ресурси один одного для задоволення освітніх потреб здобувачів освіти (як споживачів послуг) та реалізації спільних проєктів.

Освітній кластер може виступати як відкритою системою, співпрацюючи та залучаючи до своєї діяльності інших суб’єктів, зокрема підприємницької діяльності, так і закритою, що зумовлено чіт-

кими рамками організації освітнього процесу без втручання зовнішніх суб’єктів. Такий стан речей зумовлює певну класифікацію освітніх кластерів в залежності від суб’єкта, які є його складовими: науково-освітній (освітньо-науковий), виробничо-освітній (освітньо-виробничий), дослідницький тощо. Відповідно у науково-освітніх (освітньо-наукових) та дослідницьких кластерах такими суб’єктами виступають наукові, натомість у виробничо-освітніх (освітньо-виробничих) кластерах – суб’єкти підприємницької діяльності. Такі кластери спрямовані перш за все на задоволення актуальних потреб ринку праці та формування потенційних конкурентоздатних фахівців.

Освітня діяльність і система освіти є об’єктами публічного управління, тому невід’ємними елементами освітніх кластерів виступають органи публічної влади (органи державної влади; органи місцевого самоврядування), що забезпечують формування та реалізацію державної політики у відповідній сфері (суміжних сферах) та виконують функції засновників закладів освіти. На вищому та центральному рівнях до таких органів належать Кабінет Міністрів України та Міністерство освіти і науки України; на регіональному та місцевому рівнях відповідні функції здійснюють місцеві державні адміністрації (обласні, районні) та органи місцевого самоврядування (обласні, районні та територіальні), що мають у своєму складі структурні підрозділи, які відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти (суміжних сферах).

До повноважень Кабінету Міністрів України входить формування державної політики у сфері освіти та визначення стратегічних векторів її розвитку; затвердження державних цільових програм розвитку освіти, зокрема в яких висвітлено питання організації та функціонування освітніх кластерів.

Міністерство освіти і науки України як центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері освіти; розробляє державні цільові програми, стратегії розвитку, проєкти нормативно-правових актів, відповідає за їх виконання, звітує та надає відповідні пропозиції до Кабінету Міністрів України та інших органів державної влади; може здійснювати (ініціювати) міжнародне співробітництво у сфері освіти; в окремих випадках може виконувати функції засновника закладів освіти.

До компетенції місцевих державних адміністрацій (обласних, районних) та їх відповідних структурних підрозділів належить забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти

у межах відповідної території; створення належних умов для функціонування закладів освіти; координація діяльності органів місцевого самоврядування з урахуванням їх самоврядних повноважень; в окремих випадках можуть виконувати функції засновника закладів освіти;

Органи місцевого самоврядування (обласні, районні, територіальні) створюють та забезпечують належні умови для функціонування закладів освіти, зокрема зміцнення матеріально-технічної бази; виступають в якості засновників закладів освіти з безпосередніми управлінськими функціями у межах автономії закладу освіти [5; 6; 7].

Відповідно місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування здійснюють безпосередні управлінські функції щодо організації освіти на певній (певних) території (територіях) та сприяють створенню належних умов функціонування закладів освіти, що їм підпорядковані (перебувають у межах компетенції), тому у межах свої повноважень можуть бути ініціаторами створення освітніх кластерів, забезпечивши умови для інтеграції різних рівнів освіти.

Кабінет Міністрів України та Міністерство освіти і науки України у контексті формування кластерів виступають в якості органів, що можуть нормативно закріплювати основні положення формування освітніх кластерів, визначати певні особливості їх організації та функціонування. Але в окремих випадках можуть бути і безпосередніми суб'єктами кластера якщо він охоплює державні (національні) заклади освіти, що підпорядковані та підзвітні цим органам, або у разі забезпечення міжнародної співпраці у межах відповідних суб'єктів.

Окрім цього, органам публічної влади варто враховувати автономні права закладів освіти, визначеними чинним законодавством України, та підтримувати ініціативи керівників (директорів) закладів освіти та учасників освітнього процесу відповідних суб'єктів з питань організації їх діяльності та інтеграції у кластерну діяльність.

Варто зазначити, що функціонування кластера може здійснюватися на різних рівнях, починаючи з локального, та закінчуючи інтернаціональним. Рівень кластера залежить від залучених органів публічної влади, що здійснюють безпосередні управлінські функції у межах кластера; кількості охоплених суб'єктів освітньої та підприємницької діяльності; географічного розташування; наявних ресурсів, зокрема фінансових та кадрових; ініціативності та здатності суб'єктів створювати зовнішні зв'язки з іншими.

Як зазначалось вище, позашкільна освіта в Україні має істотні проблеми з фінансуванням,

що зумовлює невідповідність матеріально-технічної бази актуальним потребам здобувачів освіти. Відповідно компетентним органам управління освітою доцільно залучати інші (додаткові) джерела фінансування або переводити заклади позашкільної освіти на самостійний баланс з платною основою надання освітніх та інших послуг. Враховуючи зазначене, одним із шляхів вирішення проблем функціонування позашкільної освіти є її інтеграція в освітньо-виробничі кластери (рис. 1), що дозволить кооперувати матеріально-технічну базу суб'єктів освітньої та підприємницької діяльності; раціонально використовувати ресурси; сприяти практичній направленості освітнього процесу. До того ж це відкриває можливість для співробітництва в інноваційних сферах, зокрема ІТ, що дозволить актуалізувати неформальну складову освіти до потреб ринку праці та внести новий зміст та форми освітньої діяльності. Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють політику корпоративної соціальної відповідальності, виступають потенційними елементами освітньо-виробничих кластерів. Відповідно органам публічної влади доцільно використовувати інструмент державно-приватного партнерства для налагодження співпраці суб'єктів підприємницької діяльності з суб'єктами освітньої діяльності у межах кластера.

Таким чином, мета інтеграції позашкільної освіти в освітньо-виробничі кластери полягає у раціоналізації розподілу ресурсів між освітніми рівнями та підвищення конкурентоздатності закладів позашкільної освіти за рахунок інтеграції з іншими суб'єктами освітньої та підприємницької діяльності.

Враховуючи вищезазначене, освітньо-виробничий кластер – це кооперація органів публічної влади (державного управління/місцевого самоврядування) та релевантних суб'єктів освітньої діяльності із суб'єктами підприємницької діяльності, що використовують можливості (наявні та потенційні) та ресурси один одного для задоволення освітніх потреб здобувачів освіти (як споживачів послуг) та реалізації спільних взаємовигідних проектів на основі державно-приватного партнерства.

Відповідно у межах освітньо-виробничого кластера з'являються можливості щодо реалізації унікальних проектів, ініціаторами яких можуть виступати всі залучені суб'єкти. Реалізація проектної діяльності сприяє пошуку нових форм та методів здійснення як освітньої, так і операційної діяльності суб'єктів; сприяє їх подальшій консолідації та зменшує ризик формалізації існування кластера як чергового документа (“на папері”).

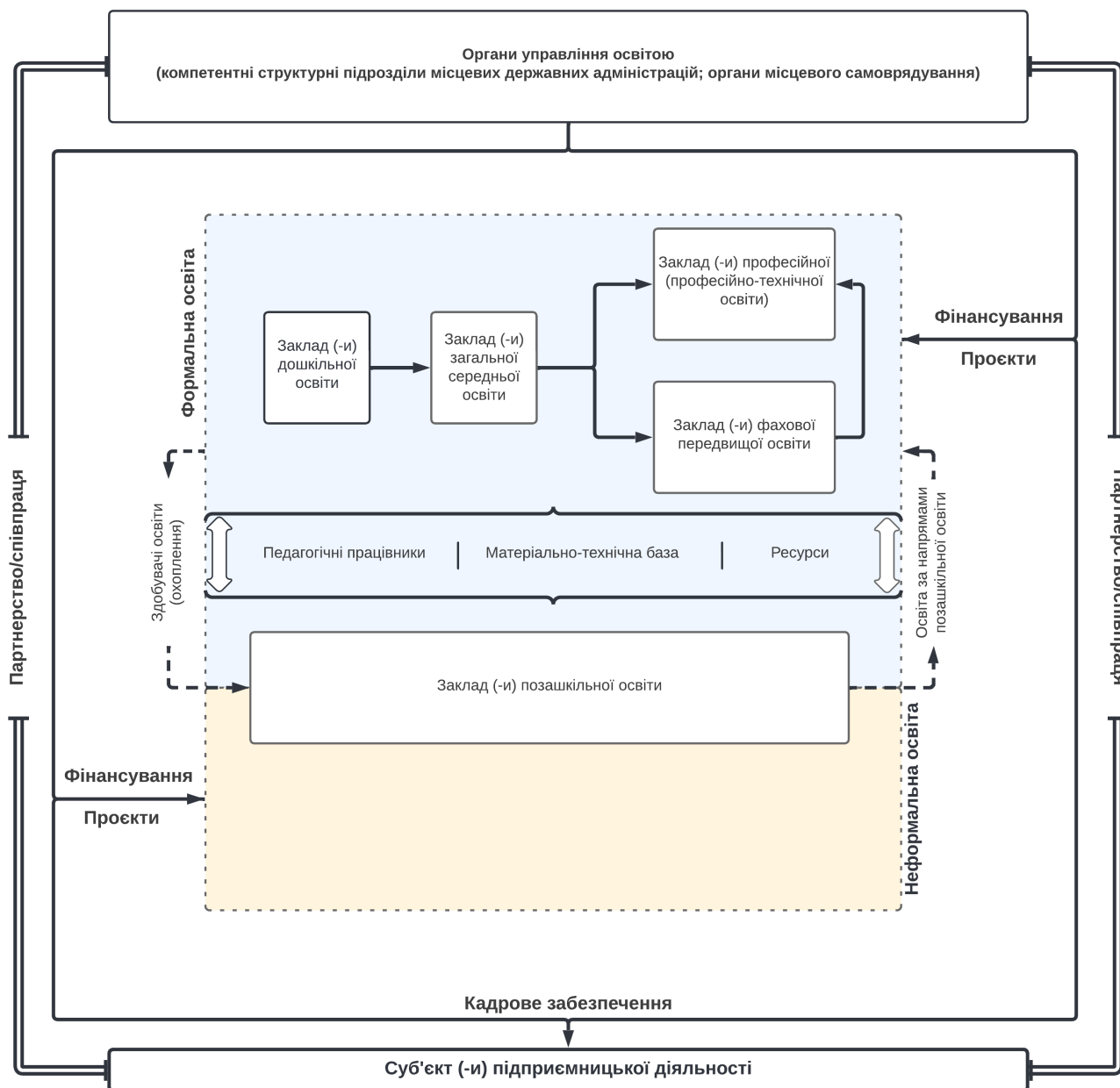

Рис. 1. Модель освітньо-виробничого кластера з інтегрованим елементом позашкільної освіти

Джерело: розроблено автором

Зазначена кластерна модель дозволяє реалізувати принцип безперервного навчання на визначених (інтегрованих в освітньо-виробничий кластер) рівнях освіти, за якої діти, починаючи від дошкільного віку (від 3 до 6 років), будуть охоплені послугами позашкільної освіти, розвиваючи свої індивідуальні нахили та здібності як неформальну складову освіти, що у свою чергу сприятиме ефективнішому вибору вектору подальшої професійної діяльності здобувачів освіти (відповідно до визначених нахилів та здібностей, що розвиваються за рахунок неформальної складової освіти). Це досягається завдяки тому, що позашкільна освіта охоплює як формальний, так

і неформальний види освіти, надаючи послуги за визначеними напрямками позашкільної освіти.

Суб'єкти підприємницької діяльності мають можливість задовольняти власні кадрові потреби за рахунок надання необхідної підтримки здобувачам освіти в опануванні певних спеціальностей (теоретично – завдяки формальній освіті; практично – за рахунок неформальної освіти), натомість для суб'єктів освітньої діяльності – це можливість залучити ресурси державно-приватного партнерства.

Основними перевагами інтеграції позашкільної освіти в освітньо-виробничі кластери є покращення якості надання освітніх послуг за рахунок всебічного охоплення здобувачами освіти як фор-

мальною, так і неформальною освітою; об'єднання ресурсів суб'єктів освітньої діяльності, зокрема кадрових для здійснення освітньої діяльності (педагогічні працівники можуть використовувати додаткове навантаження (сумісництво) в якості керівників гуртків закладів позашкільної освіти); можливість використання матеріально-технічної бази всіх суб'єктів кластера.

Варто зазначити, що у зазначеній моделі органи управління освітою виступають як в якості суб'єкта кластера, так і в якості об'єкта. Це зумовлено здійсненням публічно-управлінських функцій у сфері освіти та використанням державно-приватного партнерства як інструмента формування освітньо-виробничого кластера.

Висновки та пропозиції. З огляду на вищезазначене, перед компетентними органами державної влади та місцевого самоврядування постає виклик щодо того, як здійснювати публічно-управлінські функції у сфері позашкільної освіти в умовах обмежених ресурсів. Адаптуючи кластерну модель діяльності різних суб'єктів, зокрема запропонованими іншими науковцями до позашкільної освіти, можна стверджувати, що інтеграція позашкільної освіти (закладів позашкіль-

ної освіти) у діяльність інших суб'єктів освітньої та підприємницької діяльності у межах освітньо-виробничого кластера, дозволить кооперувати матеріально-технічну залучених суб'єктів; раціонально використовувати ресурси; сприяти практичній направленості освітнього процесу.

Окрім цього, запропонована у дослідженні модель освітньо-виробничого кластера з інтегрованим елементом позашкільної освіти, дозволяє реалізовувати принцип безперервного навчання на визначених (інтегрованих в освітній кластер) рівнях освіти, реалізовувавши як можливості формальної, так і неформальної освіти.

Ініціаторами створення освітньо-виробничих кластерів виступають органи публічної влади, які здійснюють безпосередні управлінські функції стосовно залучених (інтегрованих) елементів кластера та визначають основні умови їх функціонування.

Варто підкреслити важливість залучення суб'єктів підприємницької діяльності до зазначеної кластерної моделі шляхом реалізації державно-приватного партнерства. Це дозволить актуалізувати неформальну складову освіти до потреб ринку праці та внести новий зміст та форму освітньої діяльності у межах відповідного кластера.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Martin R., Sunley P. Deconstructing clusters: chaotic concept or policy panacea? *Journal of Economic Geography*. 2003. Т. 3. № 1. Р. 5–35. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/3.1.5> (дата звернення: 16.06.2022).
2. Бородін Є. І., Чикаренко І. А. Програмно-цільовий інструментарій управління розвитком та співробітництвом об'єднаних територіальних громад. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / ред.: С. М. Серьогін, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 38–43. URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/article/view/100/48> (дата звернення: 16.06.2022).
3. Зеленська Л. Д., Сіваченко І. Г. Інноваційні освітні кластери: світовий досвід і перспективи його адаптації в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Т. 6. № 27. С. 76–79. URL: <http://surl.li/cicuyu> (дата звернення: 16.06.2022).
4. П'ятницька Г. Т. Науково-освітні кластери: відмітні характеристики та передумови розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. № 3. С. 191–207. URL: <https://cutt.ly/SKgofrn> (дата звернення: 16.06.2022).
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 17 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 20.06.2022).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 17 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.06.2022).
7. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III : станом на 22 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 16.06.2022).
8. Решетняк О. І., Заїка Ю. А. Економічний механізм формування освітніх кластерів в Україні : монографія. Харків : Нар. укр. акад., 2018. 204 с. URL: <https://cutt.ly/eKgosfg> (дата звернення: 16.06.2022).